

ภาวะสุขภาพจิตของพนักงานเก็บขยะในกรุงเทพมหานคร

นางสาว นรารัตน์ ธนกุลพรรณ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-14-2224-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

MENTAL HEALTH OF WASTE COLLECTORS IN BANGKOK METROPOLIS

Miss Nararat Thanakulpun

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science Program in Mental Health

Department of Psychiatry

Faculty of Medicine

Chulalongkorn University

Academic Year 2005

ISBN 974-14-2224-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ภาวะสุขภาพจิตของพนักงานเก็บขยะในกรุงเทพมหานคร

โดย

นางสาว นรรัตน์ ชนกุลพรรณ

สาขาวิชา

สุขภาพจิต

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์นายแพทย์นิพัทธ์ กาญจนธนาเลิศ

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

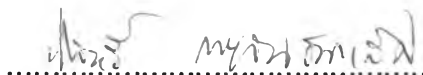
 คณะบดีคณะแพทยศาสตร์

(ศาสตราจารย์นายแพทย์นิพัทธ์ กาญจนธนาเลิศ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

 ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์แพทย์หญิงศิริลักษณ์ สุภปีติพร)

 อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์นายแพทย์นิพัทธ์ กาญจนธนาเลิศ)

 กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พวงสร้อย วรรณกุล)

นรารัตน์ ธนกุลพรรณ : ภาวะสุขภาพจิตของพนักงานเก็บขยะในกรุงเทพมหานคร. (MENTAL HEALTH OF WASTE COLLECTORS IN BANGKOK METROPOLIS) อ. ที่ปรึกษา : อ.นพ. นิพัทธ์ กาญจนธนาเลิศ, 152 หน้า. ISBN 974-14-2224-5.

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะสุขภาพจิตและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะสุขภาพจิตของพนักงานเก็บขยะในกรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในศึกษา คือ กลุ่มพนักงานเก็บขยะ สังกัดสำนักรักษาความสะอาด กรุงเทพมหานคร จำนวน 439 คน ที่ได้จากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Stratified Random Sampling เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล และแบบคัดกรองภาวะสุขภาพจิต GHQ-30 (General Health Questionnaire 30) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS สถิติที่ใช้ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบไคสแควร์ และการวิเคราะห์สถิติถดถอยพหุ

ผลการวิจัยพบว่า พนักงานเก็บขยะในกรุงเทพมหานครมีปัญหาภาวะสุขภาพจิต ร้อยละ 21.2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพจิต ได้แก่ สถานภาพทางการเงิน ภาระหนี้สิน ภาวะสุขภาพทางกาย และจำนวนชั่วโมงการทำงาน มีความสัมพันธ์กับปัญหาภาวะสุขภาพจิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อนำปัจจัยต่างๆมาทำการวิเคราะห์โดย Multiple Logistic Regression พบว่า ปัจจัยที่สามารถทำนายภาวะสุขภาพจิตของพนักงานเก็บขยะในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ สถานภาพทางการเงิน ภาวะสุขภาพทางกาย และจำนวนชั่วโมงการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และภาระหนี้สิน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ภาควิชา.....จิตเวชศาสตร์.....
สาขาวิชา.....สุขภาพจิต.....
ปีการศึกษา.....2548.....

ลายมือชื่อนิสิต .....นรารัตน์ ธนกุลพรรณ.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....นิพัทธ์ กาญจนธนาเลิศ.....

4774906630 : MAJOR MENTAL HEALTH

KEY WORD : MENTAL HEALTH / WASTE COLLECTORS.

NARARAT THANAKULPUN : MENTAL HEALTH OF WASTE COLLECTORS IN BANGKOK METROPOLIS. THESIS ADVISOR : NIPATT KARNJANATHANALERS, MD, 152 pp. ISBN 974-14-2224-5.

This study was a cross-sectional descriptive study. The objectives of this study were to study mental health and factors related to mental health of waste collectors in Bangkok Metropolis. The samples of the study were 439 collectors of the Public Cleansing Department of the B.M.A. The instrument was a set of questionnaires consisting of 2 parts : demographic questionnaire and GHQ-30 (General Health Questionnaire 30). Data was analyzed by SPSS for Windows. Statistics utilized were percentage, mean, standard deviation, maximum, minimum, Chi-square test and Multiple Logistic Regression Analysis.

The study revealed that 21.2 percent of waste collectors had mental health problem. Factors related to mental health were financial status, debt, physical health problem and hours of work per day were statistically significant related to mental health of waste collectors at $p < 0.01$. The factors significantly predicted mental health after performing multiple logistic regression analysis were financial status, physical health problem and hours of work per day at the 0.01 level and debt at the 0.05 level.

Department.....Psychiatry.....

Field of study.....Mental Health.....

Academic year .....2005.....

Student's signature.....Nararat Thanakulpun
Advisor's signature.....Nipatt Karnjanathanalers, M.D.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ด้วยความกรุณาและช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก อาจารย์ นายแพทย์นิพัทธ์ กาญจนธนาเลิศ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ให้ข้อคิด คำแนะนำ ตลอดจน แก่ใจข้อบ่งชี้ต่างๆ และเป็นกำลังใจมาโดยตลอด

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์แพทย์หญิงศิริลักษณ์ สุภปีดิพร และผู้ช่วย ศาสตราจารย์พวงสร้อย วรกุล ที่ให้เกียรติมาเป็นประธานและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ พร้อมทั้ง ให้คำแนะนำและแก้ไขส่วนที่บกพร่องต่างๆ เพื่อให้วิทยานิพนธ์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์นายแพทย์ธนา นิลชัยโกวิทย์ ที่อนุญาตและให้ ความกรุณาในการนำแบบสอบถามมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย

ขอขอบคุณ คุณ วสันต์ ปัญญาแสง ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางสถิติและการใช้งานทาง คอมพิวเตอร์เป็นอย่างดี รวมทั้ง คุณ วราภรณ์ จิตินนท์ และคุณ ณภัทรวรรต บัวทอง ที่คอยให้ คำปรึกษาและคำแนะนำในการทำวิจัยด้วยดีเสมอมา

ขอขอบคุณ คุณศันสนีย์ ภู่งศ์พัฒนา และคุณทัตตพันธ์ โพธิ์ทองคำ ในความช่วยเหลือ ทุกสิ่งทุกอย่าง และคอยให้กำลังใจในทุกๆด้านตลอดงานวิจัย

หากงานวิจัยฉบับนี้ไม่ได้รับความร่วมมือจาก ผู้อำนวยการในแต่ละเขต หัวหน้าผู้คุมงาน เก็บขณมูลฝอยของพนักงานเก็บขยะในแต่ละเขต ที่ให้ความกรุณาและความร่วมมือในการเก็บ รวบรวมข้อมูล รวมทั้งพนักงานเก็บขยะทุกท่าน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่กรุณาให้ข้อมูลในการวิจัย วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คงเกิดขึ้นไม่ได้อย่างแน่นอน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

ท้ายที่สุดขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา และสมาชิกในครอบครัวทุกคนที่ให้การ สนับสนุนในทุกๆด้านแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
สมมติฐาน.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	6
คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับขยะมูลฝอย.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับการเก็บขนขยะมูลฝอย.....	24
แนวคิดเกี่ยวกับภาวะสุขภาพจิต.....	41
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะสุขภาพจิตของพนักงานเก็บขยะ.....	50
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	60

บทที่		
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	78
	รูปแบบการวิจัย.....	78
	ประชากร.....	78
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	83
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	85
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	85
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
	ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป.....	88
	ส่วนที่ 2 ภาวะสุขภาพจิตของพนักงานเก็บขยะ.....	105
	ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพจิตของพนักงานเก็บขยะ..	108
	ส่วนที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะสุขภาพจิตของพนักงานเก็บขยะ.....	117
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	119
	สรุปผลการวิจัย.....	120
	อภิปรายผลการวิจัย.....	123
	ปัญหาและอุปสรรค.....	131
	ข้อเสนอแนะ.....	131
	ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป.....	132
	รายการอ้างอิง.....	133
	ภาคผนวก.....	143
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	152

สารบัญตาราง

ณ

ตาราง

หน้า

1	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามอายุ ศาสนา ภูมิลำเนา สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพเดิม.....	88
2	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามรายได้ สถานภาพทางการเงิน ภาระหนี้สิน และภาระดูแลรับผิดชอบครอบครัว.....	91
3	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามการมีโรคประจำตัว (โรคทางกาย).....	93
4	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามการมีโรคประจำตัว (โรคทางกาย) และช่วงเวลาที่เริ่มมีโรคประจำตัว (ก่อนทำอาชีพเก็บขยะและหลังทำอาชีพเก็บขยะ).....	95
5	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามการใช้ยาและสารเสพติด.....	97
6	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามประเภทยา/สารเสพติด และช่วงเวลาที่เริ่มใช้ยา/สารเสพติด (ก่อนทำอาชีพเก็บขยะและหลังทำอาชีพเก็บขยะ).....	98
7	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามปัจจัยด้านการทำงาน จำแนกตามอายุงาน เวลาในการปฏิบัติงาน และจำนวนชั่วโมงการทำงาน.....	99
8	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามปัจจัยด้านการทำงาน จำแนกตามเหตุผลในการเลือกทำงาน และความเสี่ยงในการทำงาน.....	101
9	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามปัจจัยด้านการทำงาน จำแนกตามอุบัติเหตุ และผลกระทบจากอุบัติเหตุ.....	102
10	แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามปัจจัยด้านการทำงาน จำแนกตามอาชีพเสริม.....	104
11	แสดงจำนวนและร้อยละของพนักงานเก็บขยะ จำแนกตามภาวะสุขภาพจิต.....	105
12	แสดงจำนวนและร้อยละของระดับภาวะสุขภาพจิตของพนักงานเก็บขยะ.....	106
13	แสดงการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับภาวะสุขภาพจิตของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติไคสแควร์.....	108

ตาราง

หน้า

14	แสดงการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านการทำงานกับภาวะสุขภาพจิตของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติไคสแควร์.....	112
15	แสดงสรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านต่างๆกับภาวะสุขภาพจิตของพนักงานเก็บขยะ.....	115
16	ผลการวิเคราะห์ปัจจัยทำนายที่มีผลต่อภาวะสุขภาพจิตของพนักงานเก็บขยะ โดยใช้ตัวแปรจากปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านการทำงาน กับภาวะสุขภาพจิต เข้าสมการการวิเคราะห์ทางสถิติที่ถดถอยพหุ Multiple Logistic Regression Analysis.....	118

สารบัญภาพ

ฉ

ภาพประกอบ

หน้า

- 1 ความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบที่เกิดจากขยะมูลฝอย..... 24
- 2 แผนภูมิการแบ่งส่วนราชการของสำนักรักษาความสะอาด..... 29